

Кривцова Марина Валеріївна,
доктор біологічних наук, професор,
завідувач кафедри клініко-лабораторної та
морфофункціональної діагностики,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0000-0001-8454-2509
м. Ужгород, Україна

Бобрик Надія Юріївна,
асистент кафедри клініко-лабораторної та
морфофункціональної діагностики,
завідувач клініко-діагностичної лабораторії,
ЛДЦ ТОВ «Кредоклінік»
ORCID ID: 0009-0001-8914-5390
м. Ужгород, Україна

Волошин Максим Володимирович,
аспірант кафедри хірургічної стоматології,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0000-0003-2167-105X
м. Ужгород, Україна

Калиняк Марина Миколаївна,
викладач кафедри клініко-лабораторної
та морфофункціональної діагностики,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0000-0003-3711-9745
м. Ужгород, Україна

СТАНДАРТНІ ОПЕРАЦІЙНІ ПРОЦЕДУРИ В СТОМАТОЛОГІЇ: ОПТИМІЗАЦІЯ РОБОЧИХ ПРОЦЕСІВ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЛІКУВАННЯ

Вступ. Стандартизація роботи медичних закладів, в тому числі стоматологічного профілю, допомагає мінімізувати ризики, пов'язані з людським фактором, та забезпечити стабільно високу якість послуг. Інструментом стандартизації виступають стандартні операційні процедури (СОП), які є внутрішніми документами закладу і повинні охоплювати кожен аспект діяльності.

Мета: проаналізувати обов'язковість впровадження СОП в щоденній стоматологічній практиці України та інших країн світу; підкреслити важливість цих документів для побудови належної якості надання медичних послуг.

Матеріали та методи: використано метод літературного пошуку в мережах Google Scholar, Medline, PubMed.

Результати та їх обговорення. Шляхом літературного пошуку в наукових базах встановлено недостатню вивченість питання впровадження СОП в стоматологічну практику. Проаналізовано базу нормативних та рекомендаційних документів щодо регулювання стоматологічної діяльності за допомогою розробки локальних процедур. Стандартні операційні процедури являють собою набір заздалегідь визначених правил, процедур та стандартів, які керують діяльністю та рішеннями стоматологів та команди стоматологічного кабінету. Розглянуто різновиди СОП (адміністративні, практичні, процедури з інфекційного контролю), які розробляються для різних аспектів роботи стоматологів; підкреслено переваги їх впровадження в щоденну стоматологічну практику.

Висновки. Впровадження стандартних операційних процедур виступає надійним інструментом ефективного сучасного управління діяльністю в стоматології, підвищення якості лікування та оптимізації уніфікованих робочих процесів. Водночас перспективою подальших досліджень є аналіз підвищення показників якості медичної допомоги в різних підрозділах стоматологічних установ завдяки впровадженню СОП.

Ключові слова: стандартизація, процедури, стоматологічна практика, система управління якістю, охорона праці в галузі.

Kryvtsova Maryna Valeriivna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Head of the Department of Clinical Laboratory and Morphofunctional Diagnostics, Uzhhorod National University, ORCID ID: 0000-0001-8454-2509, Uzhhorod, Ukraine

Bobryk Nadiia Yuriivna, Assistant at the Department of Clinical Laboratory and Morphofunctional Diagnostics, Head of the Clinical Diagnostic Laboratory, Limited liability company «Credoclinic», Uzhhorod National University, ORCID ID: 0009-0001-8914-5390, Uzhhorod, Ukraine

Voloshyn Maksym Volodymyrovych, Postgraduate Student at the Department of Surgical Dentistry and Clinical Disciplines, ORCID ID: 0000-0003-2167-105X, Uzhhorod, Ukraine

Kalynyak Maryna Mykolayivna, Lecturer at the Department of Clinical Laboratory and Morphofunctional Diagnostics, Uzhhorod National University, ORCID ID: 0000-0003-3711-9745, Uzhhorod, Ukraine

STANDARD OPERATING PROCEDURES IN DENTISTRY: OPTIMIZING WORKFLOWS AND IMPROVING THE QUALITY OF TREATMENT

Introduction. Standardization of the work of medical institutions, including the dental profession, helps to minimize risks associated with the human factor and ensure consistently high quality of services. The standardization tool is standard operating procedures (SOPs), which are internal documents of the institution and should cover every aspect of its activities.

Objective: to analyze the mandatory implementation of SOPs in daily dental practice in Ukraine and other countries of the world; to emphasize the importance of these documents for building the proper quality of medical services.

Materials and methods: the method of literature search in the networks Google Scholar, Medline, PubMed was used.

Results and their discussion. Through a literature search in scientific databases, it was established that the issue of implementing SOPs in dental practice is insufficiently studied. The database of regulatory and recommendation documents on the regulation of dental activities through the development of local procedures was analyzed. Standard operating procedures are a set of predefined rules, procedures and standards that govern the activities and decisions of dentists and the team of the dental office. The types of SOPs (administrative, practical, infection control procedures) that are developed for various aspects of the work of dentists are considered; the advantages of their implementation in daily dental practice are emphasized.

Conclusions. The implementation of standard operating procedures is a reliable tool for effective modern management of activities in dentistry, improving the quality of treatment and optimizing unified work processes. At the same time, the prospect of further research is the analysis of the improvement of medical care quality indicators in various departments of dental institutions due to the implementation of SOPs.

Key words: standardization, procedures, dental practice, quality management system, occupational safety in the industry.

Вступ. Стандартизація в медичних закладах є важливим елементом забезпечення безпеки пацієнтів. Вона полягає у розробці, впровадженні та підтримці єдиних, чітко визначених процедур і протоколів для всіх аспектів надання медичної допомоги.

Сучасна стоматологічна практика вимагає структурованого підходу, спрямованого на підвищення передбачуваності лікування, мінімізацію помилок та сприяння прийняттю рішень на основі доказів (локальні протоколи і настанови, які базуються на найкращих медичних практиках та стандартних процедурах) [1]. Впровадження протоколів у стоматологічній практиці відіграє важливу роль у забезпеченні якості лікування, зниженні ризиків та підвищенні задоволеності пацієнтів [2].

Обов'язковим елементом стандартизації та системи управління якістю в медичних закладах є написання та впровадження **стандартних операційних процедур (СОП)**. Їх ще можуть називати процедурами, протоколами, інструкціями, правилами внутрішнього розпорядку. Мета цих документів полягає в тому, щоб гарантувати, що всі працівники виконують завдання однаково, що є необхідною умовою для отримання очікуваного результату від процесу [3]. СОПи регламентують дії медичного персоналу в закладах охорони здоров'я і є запорукою надання якісних послуг та досягнення цілей [4]. Стандартизовані протоколи являють собою набір чітких інструкцій, якими керується медична команда на практиці, охоплюючи як медичні, так і адміністративні аспекти [5, 6].

Створення СОП у стоматологічній практиці є важливими для передбачуваного та ефективного сучасного стоматологічного управління та повинні охоплювати кожен аспект практичної діяльності [7]. Вони можуть допомогти стоматологам застосовувати наукові докази у своїй стоматологічній практиці [8]. СОПи є локальними внутрішніми документами, розробляються персоналом медичного закладу на основі національних і міжнародних рекомендацій та затверджуються керівництвом цього закладу. Впроваджуючи СОП, лікарі можуть покращити догляд за пацієнтами, зменшити кількість помилок, створити професійне та ефективне робоче середовище [9].

Мета: проаналізувати регулювання діяльності стоматологічних закладів України й інших країн світу та переваги введення СОП в щоденній стоматологічній практиці.

Методологія та методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано метод літературного пошуку в мережах Google Scholar, Medline, PubMed.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на актуальність та потрібність СОП в стоматології, пошук в наукових базах виявив поодинокі дослідження з даної тематики. Отже, питання стандартизації роботи медичних закладах стоматологічного профілю за допомогою розробки відповідних СОП є висвітленим недостатньо.

На державному рівні діяльних всіх медичних напрямків регулюються відповідними Міністерствами охорони здоров'я. Аналіз правового регулювання сто-

матологічної діяльності різних країн світу показав відмінності в додаткових регуляторних органах та підходах. Проте важливим елементом, що об'єднує різні підходи, є контроль та стандартизація для забезпечення належної якості надання медичної допомоги.

В Україні стоматологічну практику додатково регулюють законодавчі акти Кабінету Міністрів України. Зокрема, законодавством встановлено, що суб'єкт господарювання, який є закладом охорони здоров'я, повинен мати затверджені в установленому порядку клінічні маршрути пацієнта, розроблені відповідно до клінічних протоколів та стандартів медичної допомоги (медичних стандартів), затверджених МОЗ; ряд внутрішніх документів, в тому числі стандартні операційні процедури, зокрема щодо антимікробної терапії [10].

У Великій Британії існує жорстка система регулювання під контролем Генеральної стоматологічної ради (GDC), яка встановлює обов'язкові «Стандарти для стоматологічної команди» (Standards for the Dental Team). Для дотримання цих стандартів стоматологічні клініки зобов'язані мати письмові внутрішні процедури. Національна служба охорони здоров'я Великої Британії (NHS) розробляє та впроваджує СОПи для різних процесів, які покликані забезпечити єдиний підхід до надання медичної допомоги і є обов'язковими для всіх медичних практик. З особливою увагою розглядаються питання з інфекційного контролю та реагування на надзвичайні ситуації. Зокрема, враховуючи зростання кількості клінік, що відкривалися для очної медичної допомоги після епідемії COVID-19, NHS затвердила СОП «Перехід до відновлення» [11]. Враховуючи труднощі, які необхідно було подолати з точки зору реструктуризації, підходу до потоків пацієнтів з урахуванням безпечного середовища, документ описав чіткі рішення для пом'якшення даної проблеми. Додатково були розглянуті питання початкового планування операційної спроможності в стоматології, підтримка стоматологічної команди та профілактики інфекцій.

У США Центри з контролю та профілактики захворювань (CDC) публікують детальні рекомендації з інфекційного контролю [12, 13, 14]. Ці рекомендації є обов'язковими для всіх медичних закладів, оскільки їх дотримання є умовою ліцензування. Кожен штат також має власну стоматологічну раду, яка може встановлювати додаткові вимоги до ведення практичної діяльності.

У Німеччині стоматологічна діяльність жорстко регулюється Федеральною стоматологічною палатою (Bundeszahnärztekammer), яка видає рекомендації та стандарти. Законодавством про медичне обладнання (Medizinproduktegesetz) встановлюється, що усі процеси, пов'язані з використанням, стерилізацією та обслуговуванням медичних приладів, повинні бути документовані та відповідати стандартам [15].

У Канаді регулювання стоматологічної практики здійснюється на регіональному рівні через коледжі або асоціації стоматологів. Ці організації встановлюють стандарти практики (Standards of Practice) та керівні принципи (Guidelines), які містять детальніші інструкції для дотримання стандартів.

В Австралії керівним органом для стоматологічної практики є Рада стоматологів Австралії (Dental Board of Australia), яка публікує обов'язкові кодекси поведінки та керівні принципи. Зокрема, існують детальні настанови щодо інфекційного контролю, які є обов'язковими для всіх стоматологічних практик [16].

У Польщі дотримання санітарних та гігієнічних норм у стоматологічних кабінетах контролює Воєводська санітарно-епідеміологічна служба (Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna). До прикладу, керівництво Головної лікарської палати та головного санітарного інспектора надає інструкції для стоматологічних кабінетів щодо інфекційного контролю та процесів дезінфекції [17].

Отже, міжнародна база стандартів та настанов має законодавчий чи рекомендаційний характер і є досить різноманітною. Ці документи можуть слугувати надійним підґрунтям локальних процедур в медичних закладах – стандартних операційних процедур. Належно написані та впроваджені СОП в стоматології є основою ефективної, безпечної та орієнтованої на пацієнта практики. Вони забезпечують основу для більш організованого робочого середовища, покращуючи як якість медичного обслуговування, так і задоволеність пацієнтів і медичної команди.

В області стоматології, як і в будь-якому медичному закладі, впроваджують СОП, які можна розділити на такі групи:

1. Адміністративна СОП – внутрішній документ, в якому прописані основні узагальнені напрями діяльності медичного закладу. Вони стосуються правил щодо управління та організації запасів, закупівлі матеріалів, управління документами та інформацією про пацієнтів. Наприклад, «Порядок ведення телефонних дзвінків», «Спілкування з пацієнтами», «Листування з пацієнтами», «Порядок реєстрації послуг», «Порядок оплати за виконані послуги», «Ведення медичних карток пацієнтів», «Експлуатація офісного обладнання», «Управління медичними записами». Такі документи оптимізують операційний робочий процес та адміністративні завдання, забезпечуючи безперебійну роботу клініки.

СОП закупівлі стоматологічних матеріалів повинні забезпечувати постійний потік якісних матеріалів для безперебійної стоматологічної діяльності. Також слід оптимізувати витрати та уникати відходів завдяки ефективному управлінню запасами. Такі протоколи повинні встановлювати процедури замовлення витратних матеріалів та обладнання, включаючи затвердження постачальників та рівні повторного замовлення; впроваджувати систему відстеження для моніторингу рівня запасів та термінів придатності.

Протоколи комунікації передбачають правила, які оптимізують спілкування з пацієнтами та всередині медичної команди між працівниками. Це важливо для уникнення помилок в комунікації та забезпечення прозорості. СОП комунікації з пацієнтами зосереджений на підвищенні задоволеності пацієнтів та зміцненні довіри, але передусім він повинен детально пояснювати процедури та варіанти лікування [2].

СОП з управління персоналом повинні стосуватися адаптації та навчання персоналу (покроковий процес інтеграції нових співробітників, включаючи навчання клінічним протоколам та програмному забезпеченню), оцінки ефективності роботи (визначення критеріїв та термінів оцінки ефективності роботи персоналу); конфліктних ситуацій [5].

2. Практична СОП – документ, в якому прописані конкретні покрокові дії для кожного підрозділу при виконанні певних робіт. Сюди відносять СОП, засновані на клінічних протоколах. Такі локальні документи описують кроки та оперативні методики, необхідні для проведення лікування, щоб забезпечити його передбачуваність, якість, безпеку та ефективність [3]. Приклад СОП: «Лікування карієсу», «Проведення анестезії», «Ендодонтичне лікування», «Видалення зуба». Сюди також можна віднести протоколи екстрених випадків, які містять інструкції, рекомендації та сценарії для управління медичними невідкладними ситуаціями.

3. СОП з інфекційного контролю – документ, що містить порядок дій і правил, які спрямовані на підтримання безпечного робочого середовища. Наприклад, «Профілактика інфекцій», «Засоби індивідуального захисту», «Управління відходами», тощо.

СОП з контролю інфекцій може окреслювати стерилізацію стоматологічного обладнання, використання засобів індивідуального захисту та утилізацію небезпечних матеріалів. Дотримуючись цих стандартизованих протоколів, стоматологічні кабінети можуть мінімізувати ризик перехресного забруднення та забезпечити безпеку як пацієнтів, так і персоналу [3].

При їх розробці варто використовувати рекомендації CDC [12]. Ґрунтуючись на принципах контролю інфекцій, документ окреслює конкретні рекомендації щодо вакцинації, захисного одягу та бар'єрних методів, миття рук та догляду за руками; поводження з гострими інструментами та голками; стерилізації або дезінфекції інструментів; очищення та дезінфекції стоматологічної установки та поверхонь; поводження зі зразками біопсії; утилізації відходів. Документ пропонує рекомендації щодо зниження ризиків передачі захворювань серед стоматологічних медичних працівників та їхніх пацієнтів. Хоча принципи контролю інфекцій залишаються незмінними, нові технології, матеріали, обладнання та дані вимагають постійної оцінки поточної практики контролю інфекцій.

Основні детермінанти впливу біологічних агентів у стоматології пов'язані з кількома факторами, такими як відсутність застосування процедур дезінфекції/стерилізації поверхонь, інструментів багаторазового використання, води тощо [18]. Тому корисними в цих питаннях є також практики CDC щодо профілактики інфекцій [13] та найкращі практики для забезпечення якості води в стоматологічних установках [14].

Стоматологічні клініки повинні розробити письмову програму контролю інфекцій для запобігання або зменшення ризику передачі захворювань. Усі стоматологічні установи повинні мати правила та протоколи для раннього виявлення потенційно інфікованих осіб на початкових етапах контакту з пацієнтом [19].

При цьому належного управління процедурами стерилізації та дезінфекції в операційному середовищі неможливо досягти без ефективної координації всередині стоматологічної команди (стоматологів та асистентів) [7, 20]. Програма повинна включати встановлення та впровадження політик, процедур і практик (разом з вибір та використання технологій і продуктів) для запобігання травм та захворювань, пов'язаних з роботою, серед працівників медичних закладів і пацієнтів [21]. СОП гігієни та стерилізації визначають методи дезінфекції, деконтамінації, стерилізації інструментів та підготовки клінічного простору для запобігання забрудненню. Такі СОП визначає кроки для очищення, пакування, стерилізації та зберігання інструментів, можуть містити інструкції щодо дезінфекції стоматологічних крісел, поверхонь та операційних приміщень [2].

У багатьох видах діяльності в стоматології використовуються **контрольні списки (чек-листи)**, щоб гарантувати, що кроки виконуються у встановленому порядку. Контрольні списки також використовуються для документування виконаних дій і є важливою частиною СОП. Будь-які контрольні списки або форми, що використовуються як частина діяльності, повинні мати посилання в тих точках процедури, де вони будуть використовуватися, а потім додаватися до СОП [3].

Контрольні списки є ефективними інструментами для покращення безпеки пацієнтів і стали невід'ємною частиною медичної практики [22]. Встановлено, що єдиними втручаннями в стоматології, які зменшують або мінімізують побічні ефекти, є контрольні списки хірургічної безпеки [23]. При розробці СОП в стоматологічній практиці можна використовувати міжнародні та державні рекомендації. До прикладу, контрольний список хірургічної безпеки, розроблений ВООЗ [24].

Стоматологія досягла прогресу в безпеці пацієнтів, але все ще потребує впровадження результатів у практику, де зусилля мають вирішальне значення для запобігання несприятливим явищам. Фахівці Лісабонського університету, проаналізувавши 91 статтю, встановили, що найпоширенішими небажаними подіями в стоматологічній практиці є алергія, інфекції, довготривала чи неправильна діагностика та технічні помилки. Заходи щодо усунення проблеми підкреслюють необхідність покращення комунікації, заохочення звітності та пошуку інструментів для сприяння управлінню медичною допомогою. Впровадження контрольних списків як важливої частини СОП є ефективним для покращення робочих процесів, оптимізації комунікації та підвищення культури безпеки [25].

В опублікованому дослідженні [26] задокументовано впровадження контрольного списку хірургічного втручання у стоматологічне відділення лікарень Центрального університету Манчестера для амбулаторних пацієнтів, які перенесли видалення зубів під місцевою анестезією, з седацією або без неї. Початковий контрольний список був введений до введення у січні 2009 року; дотримання цього контрольного списку було низьким, як показали цикли аудиту.

У 2012 році було введено переглянутий контрольний список, що значною мірою базувався на контрольному списку ВООЗ. Клінічний персонал був залучений до процесу розробки політики, а навчання з використанням контрольного списку було проведено для всіх співробітників відділення. При цьому, в період з 2009–2012 роки у відділенні зареєстрували 5 випадків неправильного видалення зубів. Після впровадження політики контрольних списків у 2012 році аудит виявив 100% дотримання контрольного списку. Важливо, що протягом 24 місяців з моменту впровадження контрольного списку не відбулося жодного неправильного видалення зубів.

Щоб зрозуміти цінність СОП, варто розглянути їх **переваги**.

Однією з ключових переваг впровадження СОП у стоматологічній клініці є оптимізація операцій. Завдяки чітко визначеним процедурам стоматологічній клініці можуть забезпечити ефективне та результативне виконання завдань. Наприклад, СОП для планування прийому може окреслити кроки, яких необхідно дотримуватися (перевірка інформації про пацієнта, перевірка страхового покриття та розподіл відповідних часових інтервалів). Це не тільки економить час, але й мінімізує ймовірність помилок.

Окрім оптимізації операцій, СОП також відіграють життєво важливу роль у забезпеченні дотримання галузевих норм та рекомендацій [6].

Послідовність – це характеристика, за допомогою якої стандартизовані операційні процедури забезпечують однаковий рівень якості лікування, незалежно від досвіду лікаря. Такий принцип застосовується до інших типів протоколів.

Ще одною важливою характеристикою є гнучкість для забезпечення підвищеної якості. Стандартизація процесів допомагає підтримувати високий рівень якості лікування. Таким чином, клінічні протоколи включають найновіші методи, засновані на доказах, що призводить до покращення результатів лікування. Чітко визначені протоколи знижують ризик ускладнень та юридичної відповідальності.

Ефективність – це ще одна характеристика, яка є результатом суворого дотримання оптимізованих протоколів. Написання протоколів дозволяє стандартизувати організацію, економити ресурси, аналізувати практику і покращувати якість. Статистика показує, що при впровадженні СОП у 80–90% випадків сто-

матологу не потрібно говорити асистенту про необхідні дії [2]. Відповідальність та відстежуваність можна досягти шляхом уточнення обов'язків кожного члена медичної команди з можливістю відстеження та оцінки їхньої діяльності.

Крім того, СОП зазвичай використовуються інспекторами як контрольні списки під час аудиту процедур. Чітко визначені протоколи знижують ризик ускладнень та юридичної відповідальності, підвищують довіру серед пацієнтів [3].

Зрештою, перевагами ефективної СОП є зменшення робочих зусиль, а також покращена порівняльність, достовірність та юридична захищеність.

Висновки. На основі аналізу нормативних джерел та наукових публікацій встановлено, що розробка та використання стандартних операційних процедур (СОП) є основною частиною успішної системи якості. Вони надають працівникам стоматологічних закладів інформацію для регулярного виконання роботи та сприяють стабільності якості шляхом постійного впровадження процесу або процедури в рамках організації.

Мета СОП полягає в тому, щоб забезпечити послідовне, ефективне та безпечне проведення всіх процедур та адміністративних заходів відповідно до найкращих практик у цій галузі та відповідно до законодавчих норм, одночасно підвищуючи їхню якість.

У довгостроковій перспективі протоколи сприяють розвитку міцної репутації та стандарту досконалості в стоматологічній практиці.

Удосконалення та використання стандартних операційних процедур (СОП) сприяє якості завдяки послідовному впровадженню процесу або процедури в організації, зменшенню робочих зусиль, а також покращенню порівняльності даних, достовірності та юридичної захищеності.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним в подальшому є аналіз кількісних показників покращення надання медичних послуг шляхом застосування стандартних операційних процедур в стоматологічних клініках не тільки в Україні, а й за кордоном. Корисно проводити моніторингові дослідження показників якості роботи до і після впровадження СОП, вивчаючи ефективність роботи різних відділів закладів (адміністратори, медичні сестри, лікарі). Зокрема, варто значну увагу приділяти питанням планування та дотриманні інфекційного контролю.

REFERENCES

1. Skrypnyk IL, Nespriadyko-Monborn TS, Tereshchenko LL. Clinical work management of a dentist: standards and guidelines. *Oral and General Health*. 2025; 6 (1): 30–2. <https://doi.org/10.22141/ogh.6.1.2025.216>
2. Lupu I-C, Baci RE, Budala DG, Vasluianu R, Tibeica CS, Forna NC. The implementation of protocols in dental practice procedures. *Rom J Oral Rehabil*. 2024; 16 (4): 651. <https://doi.org/10.62610/RJOR.2024.4.16.62>
3. Akyar I, editor. Latest Research into Quality Control. InTech; 2012. <https://doi.org/10.5772/45955>
4. Manghani K. Quality assurance: Importance of systems and standard operating procedures. *Perspect Clin Res*. 2011; 2 (1): 34–7. <https://doi.org/10.4103/2229-3485.76288>
5. Righolt AJ, Walji MF, Feine JS, Williams DM, Kalenderian E, Listl S. An international working definition for quality of oral healthcare. *JDR Clin Transl Res*. 2020; 5 (2): 102–6. <https://doi.org/10.1177/2380084419875442>
6. Bobryk NYu, Kryvtsova MV, Trofimova YuA. Writing standard operating procedures in a medical laboratory: from basics to practical aspects. *Laboratory business*. 2025; 5: 6–12. Available from: <https://e.labsprava.com.ua/laboratorna-sprava-2025-5/napysannya-standartnykh-operatsiynykh-protsedur-v-medychniy-laboratoriyi>
7. Condin AK. Disinfection and sterilization in dentistry. *Tex Dent J*. 2014; 131 (8): 604–8. PMID: 25265862.

8. Faggion CM Jr, Tu YK. Standard operating procedures approach for the implementation of the evidence-based dentistry concept in dental practice. *J Evid Based Dent Pract.* 2007; 7 (3): 102–7. PMID: 17967388. <https://doi.org/10.1016/j.jebdp.2007.06.004>
9. Trainual. Dental practice office standard operating procedures (SOPs). Available from: <https://trainual.com/manual/dental-practice-office-standard-operating-procedures-sops>
10. Cabinet of Ministers of Ukraine. Resolution No. 285 of 02.03.2016 On approval of the Licensing conditions for conducting business activities in medical practice. 2016. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF#Text>
11. Office of Chief Dental Officer England. Standard operating procedure: transition to recovery. 2020. Available from: <https://www.england.nhs.uk/coronavirus/wpcontent/uploads/sites/52/2020/06/C0575-dental-transition-to-recovery-SOP-4June.pdf>
12. Centers for Disease Control. Recommended infection-control practices for dentistry, 1993. *MMWR Recomm Rep.* 1993 May 28; 42 (RR-8): 1–12. Available from: <https://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/00021095.htm>
13. Centers for Disease Control and Prevention. Summary of Infection Prevention Practices in Dental Settings: Basic Expectations for Safe Care. Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention, US Dept of Health and Human Services; 2016. Available from: https://apic.org/advocacy_update/cdc-updates-and-posts-core-infection-prevention-and-control-practices
14. Centers for Disease Control and Prevention. Health Alert Network Advisory: Outbreaks of Nontuberculous Mycobacteria Infections Highlight Importance of Maintaining and Monitoring Dental Waterlines. *CDC Health Alert Network*, no. CDCHAN-00478. 2022 Oct 31. Available from: <https://www.cdc.gov/han/2022/han00478.html>
15. National Association of Statutory Health Insurance Physicians (KBV). Report on the implementation of quality management in contract medical practices and medical care centers Sample survey in 2017 (according to Part A § 7 of the Quality Management Guideline / QM-RL). 2018. Available from: https://www.g-ba.de/downloads/17-98-4728/2018-11-22_Bericht-2017-KBV.pdf
16. Dental Board of Australia & Australian Health Practitioner Regulation Agency. Guidance for registered dental practitioners: Infection prevention and control (Fact sheet). 2024 [cited 2025 Aug 17]. Available from: <https://www.dentalboard.gov.au/>
17. Supreme Medical Chamber. Chief Sanitary Inspector. Letter to Paweł Barucha. Guidance for registered dental practitioners: Infection prevention and control. 2025 May 14. Available from: <https://ep.hl.77.23.2024>
18. Saccucci M, Ierardo G, Protano C, Vitali M, Polimeni A. How to manage the biological risk in a dental clinic: current and future perspectives. *Minerva Stomatol.* 2017; 66 (5): 232–9. PMID: 28650137. <https://doi.org/10.23736/S0026-4970.17.04087-0>
19. Yanishen IV, et al. Disinfection and sterilization in the clinic of orthopedic dentistry: a study guide for students and intern doctors. Kharkiv: KhNMU; 2023.
20. Dubynska HM, Skrypnikova TP, Shapoval VF, Pavlenko LG, Izyumska OM, Matsiichuk PV, Koval TI, Kuz TV. Infection control in dentistry: methodological guidelines. Kyiv; 2004
21. Centers for Disease Control and Prevention. Guideline for Infection Control in Dental Healthcare Settings. *MMWR Recomm Rep.* 2004; 52 (RR17): 1. Available from: https://www.researchgate.net/publication/8951594_Guideline_for_infection_control_in_dental_healthcare_settings
22. Zouaidi K, Miner TW, Walji MF, Kalendarian E, Rindal DB, Suda KJ. A scoping review of patient safety checklists in dentistry. *Clin Oral Investig.* 2024; 28 (11): 603. <https://doi.org/10.1007/s00784-024-05996-6>
23. Bailey E, Tickle M, Campbell S, et al. Systematic review of patient safety interventions in dentistry. *BMC Oral Health.* 2015; 15 (1): 152. <https://doi.org/10.1186/s12903-015-0136-1>
24. WHO. Implementation Manual Surgical Safety Checklist. Geneva: World Health Organisation; 2008. Available from: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/70046/WHO_IER_PSP_2008.05_eng.pdf
25. Corrêa CDTSO, de Oliveira S, Reis CT. Patient safety in dental care: an integrative review. *Cad Saúde Pública.* 2020; 36 (10): e00197819. <https://doi.org/10.1590/0102-311X00197819>
26. Saksena A, Pemberton MN, Shaw A, Dickson S, Ashley MP. Preventing wrong tooth extraction: experience in development and implementation of an outpatient safety checklist. *Br Dent J.* 2014; 217 (7): 357–62. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2014.860>

Дата надходження статті: 15.08.2025

Дата прийняття статті: 30.08.2025

Опубліковано: 01.10.2025